

σου! Κι ὁ δρόμος σου περνᾷ μπροστὰ ἀπὸ σένα τὸν ἴδιο κι ἀπὸ τοὺς ἑφτά δαίμονές σου!

Ὁ ἴδιος ἐσὺ θὰ ἴσαι αἰρετικὸς γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου καὶ μάγος καὶ μάντης καὶ μωρὸς καὶ ἄπιστος καὶ ἀνόσιος καὶ κακός.

Πρέπει νὰ θέλεις νὰ καεῖς στὴν ἴδια σου τὴ φλόγα: πῶς θὰ ἴθες νὰ ξαναγεννηθεῖς, ἂν δὲ γίνεις πρῶτα στάχτη!

Τὸν δρόμο τοῦ δημιουργοῦ πορεύεσαι, μοναχικέ: ἕναν Θεὸ θέλεις νὰ δημιουργήσεις γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου ἀπὸ τοὺς ἑφτά δαίμονές σου!

Τὸν δρόμο ἐκείνου ποὺ ἀγαπᾷ πορεύεσαι, ἐρημίτη: τὸν ἑαυτὸ σου ἀγαπᾷς καὶ γι' αὐτὸ τὸν περιφρονεῖς, ὅπως μόνο ἐκεῖνοι ποὺ ἀγαποῦν περιφρονοῦν.

Ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ θέλει νὰ δημιουργήσει, γιὰτὶ περιφρονεῖ! Τί ξέρει ἀπὸ ἀγάπη αὐτός, ποὺ δὲ θὰ ἴπρεπε νὰ περιφρονεῖ ἀκριβῶς ὅ,τι ἀγαπᾷ;

Ἀπομονώσου μὲ τὴν ἀγάπη σου καὶ μὲ τὴ δημιουργία σου, ἀδελφέ μου, κι ἀργότερα πιά θὰ σ' ἀκολουθήσει χωλαίνοντας κ' ἡ δικαιοσύνη.

Μὲ τὰ δάκρυά μου πήγαινε στὴν ἀπομόνωσή σου, ἀδελφέ μου. Ἀγαπᾷ αὐτὸν ποὺ θέλει νὰ δημιουργήσει πάνω ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του καὶ χάνεται γι' αὐτό.

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΗ ΓΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΝΕΑ ΓΥΝΑΙΚΟΥΛΑ

ΓΙΑΤΙ γλιστρᾷς τόσο τρομαγμένα μέσα στὸ σούρουπο, Ζαρατούστρα; Καὶ τί κρύβεις τόσο προσεχτικὰ κάτω ἀπὸ τὸν μανδύα σου;

«Κανέναν θησαυρὸ ποὺ σοῦ χάρισαν τάχα; Ἡ κανένα παιδί σου νεογέννητο; Ἡ πῆρες τώρα κι ὁ ἴδιος ἐσὺ τὸ δρόμο τῶν κλεφτῶν, τῶν κακῶν φίλος;»

Ἀληθινά, ἀδελφέ μου! μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα, ἕνας θησαυρὸς εἶναι, μοῦ δωρήθηκε: αὐτὸ ποὺ ἔχω μαζί μου εἶναι μιὰ μικρὴ ἀλήθεια.

Μὰ εἶναι ἀσυγκράτητη σὰν μικρὸ παιδί, κι ἂν δὲν τῆς κρατήσω τὸ στόμα, χαλᾷ τὸν κόσμο ἀπὸ τὶς φωνές.

Καθὼς πήγαινα σήμερα τὸ δρόμο μου ὀλομόναχος, τὴν ὥρα ποὺ βασίλευε ὁ ἥλιος, μ' ἀντάμωσε μιὰ γριούλα κ' ἔτσι μίλησε στὴν ψυχὴ μου:

«Πολλὰ εἶπε ὁ Ζαρατούστρα καὶ σὲ μᾶς τὶς γυναῖκες, μὰ ποτὲ δὲ μᾶς μίλησε γιὰ τὴ γυναῖκα!»

Κ' ἐγὼ τῆς ἀποκρίθηκα: «γιὰ τὴ γυναῖκα πρέπει νὰ μιλᾷ κανεῖς μόνο στοὺς ἄντρες!»

«Μίλησε καὶ σὲ μένα γιὰ τὴ γυναῖκα, εἶπε ἐκείνη· εἶμαι ἀρκετὰ γριά, ὥστε νὰ τὸ ξεχάσω ἀμέσως πάλι!»

Κ' ἐγὼ δέχτηκα ὅ,τι μοῦ ζήτησε ἡ γριούλα καὶ τῆς μίλησα ἔτσι:

“Ὅλα στὴ γυναίκα εἶναι ἓνα αἴνιγμα, κι ὅλα στὴ γυναίκα ἔχουνε μιὰ λύση: ἐγκυμοσύνη τῆ λένε.

“Ὁ ἄντρας εἶναι γιὰ τὴ γυναίκα ἓνα μέσον: ὁ σκοπὸς εἶναι πάντα τὸ παιδί. Μὰ τί εἶναι ἡ γυναίκα γιὰ τὸν ἄντρα;

“Ὁ ἀληθινὸς ἄντρας θέλει δυὸ πράγματα: τὸν κίνδυνο καὶ τὸ παιγνίδι. Γι' αὐτὸ θέλει τὴ γυναίκα σὰν τὸ πιὸ ἐπικίνδυνο παιγνίδι.

“Ὁ ἄντρας πρέπει ν' ἀνατρέφεται γιὰ τὸν πόλεμο κ' ἡ γυναίκα γιὰ τὴν ἀναψυχὴ τοῦ πολεμιστῆ: ὅλα τ' ἄλλα εἶναι τρέλλα.

Οἱ πολὺ γλυκοὶ καρποὶ — αὐτοὶ δὲν ἀρέσουνε στὸν πολεμιστῆ. Γι' αὐτὸ θέλει τὴ γυναίκα: γιὰτὶ κ' ἡ πιὸ γλυκιὰ γυναίκα εἶναι πικρὴ.

Καλύτερα ἀπὸ ἓναν ἄντρα καταλαβαίνει ἡ γυναίκα τὰ παιδιά, μὰ ὁ ἄντρας εἶναι πιὸ παιδί ἀπὸ τὴ γυναίκα.

Μέσα στὸν ἀληθινὸ ἄντρα εἶναι κρυμμένο ἓνα παιδί: αὐτὸ θέλει νὰ παίξει. Ἐσεῖς, ὦ γυναῖκες, πρέπει ν' ἀνακαλύψετε τὸ παιδί μέσα στὸν ἄντρα!

“Ἐνα παιγνίδι ἄς εἶναι ἡ γυναίκα, καθάριο καὶ λεπτό, τῆς πολύτιμης πέτρας ὅμοιο, ποὺ νὰ λάμπει ἀπὸ τὶς ἀρετὲς ἑνὸς κόσμου, ποὺ δὲ γεννήθηκε ἀκόμα.

“Ἡ ἀχτίδα ἑνὸς ἀστεριουῦ ἄς λάμπει στὴν ἀγάπη σας! Ἡ ἐλπίδα σας ἄς λέει: «νὰ μποροῦσα νὰ γενήσω τὸν ὑπεράνθρωπο!»

“Ἄς ὑπάρχει γενναιότητα στὴν ἀγάπη σας! Μὲ τὴν ἀγάπη σας θ' ἀντιμετωπίσετε ἑκεῖνον ποὺ σᾶς προξενεῖ φόβο.

Στὴν ἀγάπη σας ἄς εἶναι ἡ τιμὴ σας! Διαφορετικὰ πολὺ λίγα καταλαβαίνει ἡ γυναίκα ἀπὸ τιμὴ. Ἄλλ' ἄς εἶναι τοῦτο δῶ ἡ τιμὴ σας: ν' ἀγαπᾶτε ὅλο καὶ πιὸ πολὺ ἀπ' ὅσο θ' ἀγαπᾶστε, καὶ νὰ μὴν ἔρχεστε δεύτερες.

“Ὁ ἄντρας ἄς φοβᾶται τὴ γυναίκα, ὅταν ἡ γυναίκα μισεῖ: τότε εἶναι ἔτοιμη γιὰ κάθε θυσία καὶ κάθε ἄλλο πρᾶγμα τῆς φαίνεται χωρὶς ἀξία.

“Ὁ ἄντρας ἄς φοβᾶται τὴ γυναίκα, ὅταν ἡ γυναίκα μισεῖ: γιὰτὶ ὁ ἄντρας στὸ βάθος τῆς ψυχῆς του εἶναι μόνο κακότροπος, μὰ ἡ γυναίκα εἶναι κακὴ.

Ποιὸν μισεῖ περισσότερο ἡ γυναίκα; — “Ἐτσι μίλησε τὸ σίδηρο στὸν μαγνήτη: «ἔσένα μισῶ πιὸ πολὺ, γιὰτὶ μὲ τραβᾶς, μὰ δὲν εἶσαι ἀρκετὰ δυνατὸς γιὰ νὰ μὲ κρατήσεις.»

“Ἡ εὐτυχία τοῦ ἄντρα λέει: θέλω. Ἡ εὐτυχία τῆς γυναίκας λέει: ἐκεῖνος θέλει.

«Κοίτα, τώρα μόλις τελειώθηκε ὁ κόσμος!» — ἔτσι σκέφτεται κάθε γυναίκα, ὅταν ἀκρουμάζεται μ' ὅλη τὴν ἀγάπη τῆς.

Καὶ πρέπει ν' ἀκρουμάζεται ἡ γυναίκα καὶ νὰ βρῖσκει ἓνα βάθος στὴν ἐπιφάνειά τῆς. Ἐπιφάνεια εἶναι ἡ διάθεση τῆς γυναί-

κας, ένα εὐκίνητο φουρτουνιασμένο νερὸ στήν ανάβαθην κοίτη του. Μὰ ἡ διάθεση τοῦ ἀντρα εἶναι βαθιά, τὸ ρέμμα του κελαρύζει σὲ ὑπόγειες σπηλιές: ἡ γυναίκα ὑποπτεύεται τὴ δύναμή της, μὰ δὲν τὴν ἐννοεῖ.

Τότε ἡ γριούλα μου ἀποκρίθηκε: «Πολλὰ ὁμορφα εἶπε ὁ Ζαρατούστρα καὶ πρὸ παντὸς γι' αὐτὲς ποὺ εἶναι ἀρκετὰ νέες.

Εἶναι παράξενο, ὁ Ζαρατούστρα γνωρίζει ἐλάχιστα τὶς γυναῖκες κι ὁμοίως μιλά σωστὰ γι' αὐτὲς! Μὴ κι αὐτὸ γίνεται ἐπειδὴ τίποτα δὲν εἶναι ἀδύνατο στὴ γυναίκα;

Καὶ τώρα πάρε γιὰ τὸ εὐχαριστῶ μιὰ μικρὴν ἀλήθεια! Εἶμαι ἀρκετὰ γριὰ γι' αὐτὴν!

Τύληξέ τὴν καὶ κράτησε κλεισμένο τὸ στόμα της: διαφορετικὰ θὰ χαλάσει τὸν κόσμον ἀπὸ τὶς φωνὲς αὐτῆ ἢ μικρὴ ἀλήθειά!»

«Δώσε μου, γυναίκα, τὴ μικρὴ σου ἀλήθεια!» εἶπα. Κ' ἔτσι μίλησεν ἡ γριούλα:

«Πηγαίνει σὲ γυναῖκες; Μὴ ξεχνᾶς τὸ μαστίγιό!»

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΟ ΔΑΓΚΩΜΑ ΤΗΣ ΟΧΙΑΣ

ΜΙΑ ΜΕΡΑ ὁ Ζαρατούστρα εἶχε ἀποκοιμηθεῖ κάτω ἀπὸ μιὰ συκιά, γιατί ἔκανε ζέστη, κ' εἶχε βάλει τὰ μπράτσα του πάνω στὸ πρόσωπό του. Τότε ἦρθε μιὰ ὄχια καὶ τὸν δάγκασε στὸν λαιμό, ἔτσι ποὺ ὁ Ζαρατούστρα φώναξε ἀπὸ τὸν πόνο. Ὅταν τράβηξε τὸ μπράτσο ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, εἶδε τὸ φίδι: τότε ἡ ὄχια ἀναγνώρισε τὰ μάτια τοῦ Ζαρατούστρα, στριφογύρισε ἀδέξια καὶ θέλησε νὰ φύγει. «Μὰ ὄχι, εἶπε ὁ Ζαρατούστρα: ἀκόμη δὲ σ' εὐχαρίστησα! Μὲ ξύπνησες ἀπάνω στήν ὥρα, γιατί ἔχω πολὺ δρόμο νὰ κάμω ἀκόμα!» «Ὁ δρόμος σου εἶναι λίγος ἀκόμα», εἶπε λυπημένα ἡ ὄχια: «τὸ φαρμάκι μου σκοτώνει.» Ὁ Ζαρατούστρα χαμογέλασε. «Πότε πέθανε, ἀλήθεια, ἓνας δράκος ἀπὸ τὸ φαρμάκι ἐνὸς φιδιοῦ; — εἶπε. Μὰ πάρε πίσω τὸ φαρμάκι σου! Δὲν εἶσαι ἀρκετὰ πλούσια, ὥστε νὰ μοῦ τὸ χαρίσεις.» Τότε ἡ ὄχια ξανάπεσε γύρω ἀπὸ τὸ λαιμό του καὶ τοῦ ρούφηξε τὴν πληγὴ του.

Ὅταν ὁ Ζαρατούστρα τὸ διηγῆθηκε αὐτὸ κάποτε στοὺς μαθητὲς του, τὸν ρώτησαν: «Καὶ ποιοῦ ἔναι, ὦ Ζαρατούστρα, τὸ ἠθικὸ ἐπιμύθιο τῆς ἱστορίας σου;» Ὁ Ζαρατούστρα ἀποκρίθηκε ἔτσι σ' αὐτό:

Οἱ καλοὶ καὶ οἱ δίκαιοι μὲ λένε περιφρονητὴ τῆς ἠθικῆς: ἡ ἱστορία μου εἶναι ἀνήθικη.

Μὰ ἂν ἔχετε ἓναν ἐχθρό, μὴ τοῦ ἀνταποδίδετε τὸ κακὸ μὲ καλὸ: γιατί θὰ τὸν ντροπιάζετε. Παρὰ νὰ τοῦ ἀποδείξετε πὼς σὰς ἔκανε κάτι καλὸ.

Καλύτερα ἀκόμη νὰ ὀργίζεστε παρὰ νὰ ντροπιάζετε! Κι ἂν σὰς ἀναθεματίσει, δὲ μ' ἀρέσει νὰ θέλετε μετὰ νὰ τὸν εὐλογήσετε. Κάλιο νὰ τὸν ἀναθεματίσετε κ' ἐσεῖς λίγο!

Κι' ἂν σὰς γίνῃ καμιά μεγάλη ἀδικία προσθέσετε σ' αὐ-
τὴν κι ἄλλες πέντε μικρές! Φαίνεται ἄσκημος αὐτὸς ποὺ τὸν στε-
ναχωρᾷ μόνο ἡ ἀδικία.

Τὸ ξέρετε κιόλας; Μοιρασμένη ἀδικία εἶναι μισὸ δίκιο. Καὶ
πρέπει νὰ παίρνει πάνω του τὴν ἀδικία αὐτὸς ποὺ μπορεῖ νὰ τὴ
σηκῶναι!

Μιά μικρὴ ἐκδίκηση εἶναι πιὸ ἀνθρώπινη ἀπὸ καμιά ἐκδίκη-
ση. Κι ἂν ἡ τιμωρία δὲν εἶναι ἐπίσης δικαίωμα καὶ τιμὴ γιὰ τὸν
παράβάτη, τότε δὲ θέλω ἐπίσης τὴν τιμωρία σας.

Εὐγενέστερο εἶναι νὰ δίδεις τὸ ἀδικο στὸν ἑαυτὸ σου παρὰ
τὸ δίκιο, καὶ προπαντὸς ὅταν ἔχεις δίκιο. Μόνο ποὺ πρέπει νὰ ἴναι
ἄρκετὰ πλούσιος κανένας γι' αὐτό.

Δὲ μ' ἀρέσει ἡ ψυχρὴ δικαιοσύνη σας· καὶ μὲ τὸ μάτι τοῦ
δικαστῆ σας μὲ κοιτάζει πάντα ὁ δήμιος καὶ τὸ ψυχρὸ του τσε-
κούρι.

Πῆτε μου, ποὺ βρίσκεται ἡ δικαιοσύνη, ποιά ἀγάπη, μὲ μά-
τια ποὺ δλέπουνε, εἶναι;

Βρῆτε μου, ἀλήθεια, τὴν ἀγάπη, ποὺ νὰ μὴ σηκῶναι μόνο
κάθε τιμωρία, παρὰ καὶ κάθε ἐνοχὴ!

Βρῆτε μου, ἀλήθεια, τὴν δικαιοσύνη, ποὺ ἀθώνει τὸν κα-
θένα, ἐχτὸς ἀπὸ τοὺς δικαστές.

Θέλετε ν' ἀκούσετε ἀκόμα κι' αὐτό; Αὐτὸς, ποὺ θέλει νὰ ἴναι
ἐκ βαθέων τοῦ δίκαιος, κάνει καὶ τὸ ψέμμα ἀκόμα φιλανθρωπία

Μὰ πῶς μπορῶ νὰ ἴμαι δίκαιος ἐκ βαθέων! Πῶς μπορῶ νὰ
δίδω στὸν καθένα τὸ δικό του! Ἄς μοῦ εἶναι ἄρκετὸ τοῦτο δῶ:
νὰ δίδω στὸν καθένα τὸ δικό μου.

Τέλος, ἀδελφοί μου, προσέχετε νὰ μὴν ἀδικεῖτε ὅλους τοὺς
ἐρημίτες! Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ξεχάσει ἓνας ἐρημίτης! Πῶς θὰ
μποροῦσε ν' ἀνταποδώσει!

Σὰν ἓνα βαθὺ πηγάδι εἶναι ὁ ἐρημίτης. Εἶναι εὐκόλο νὰ ρί-
ξεις μέσα του μιὰ πέτρα· μ' ἂν βουλιάξει καὶ πάει στὸν βυθό, πῆτε
μου: ποιὸς θὰ μπορέσει νὰ τὴν ξαναφέρει πίσω;

Προσέχετε μὴ προσβάλλετε ἐρημίτη! Μ' ἂν τὸ κάνετε αὐτό,
τότε σκοτώσετέ τον κιόλας!

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΓΑΜΟ

ΕΧΩ μιὰν ἐρώτηση γιὰ σένα μόνο, ἀδελφέ μου: σὰν βολίδα
ρίχνω τὴν ἐρώτηση αὐτὴ στὴν ψυχὴ σου, γιὰ νὰ μάθω πόσο βαθιά
ἴναι.

Εἶσαι νέος καὶ θέλεις νὰ παντρευτεῖς καὶ νὰ κάμεις παιδί.
Μὰ ἐγὼ σὲ ρωτῶ: εἶσαι ἓνας ἄνθρωπος ποὺ ἔχει δικαίωμα
νὰ θέλει παιδί;

Εἶσαι πλούσιος σὲ νίκες, ὁ δαμαστής τοῦ ἑαυτοῦ του, ὁ κύ-

ρίαρχος τῶν αἰσθήσεών σου, ἀφέντης τῶν ἀρετῶν σου; Ἔτσι σε ρωτῶ.

Ἦ μήπως μὲ τὴν ἐπιθυμία σου μιᾶ τὸ ζῶο καὶ ἡ στέρηση;
Ἦ ὁ φόβος τῆς μοναξιάς; Ἦ ἡ διχόνοια μὲ τὸν ἑαυτό σου;

Θέλω τὸ παιδί νὰ τὸ λαχταροῦν ἡ νίκη σου κ' ἡ ἐλευθερία σου. Ζωντανὰ μνημεῖα πρέπει νὰ ὑψώσεις στὴ νίκη σου καὶ στὴν ἐλευθερία σου.

Ἀνώτερα ἀπὸ σένα χτίρια πρέπει νὰ ὑψώσεις. Μὰ πρῶτα πρέπει νὰ χτιστεῖς ὁ ἴδιος ἐσύ, μ' ὀρθογώνισμένο κορμὶ καὶ ψυχὴ.

Δὲν πρέπει νὰ φυτεύεις μακρύτερα μόνο, παρὰ καὶ ψηλότερα!
Ὁ κῆπος τοῦ γάμου ἄς σε βοηθήσει σ' αὐτό!

Ἐνα ἀνώτερο σῶμα πρέπει νὰ δημιουργήσεις, μιὰ πρώτη κίνηση, ἕναν τροχὸ πού νὰ κυλᾷ μόνος του, — ἕναν δημιουργὸ πρέπει νὰ δημιουργήσεις.

Γάμο: ἔτσι ὀνομάζω τὴ θέληση τῶν δύο νὰ δημιουργήσουν τὰ ἕνα, πού εἶναι περισσότερο ἀπ' αὐτοὺς πού τὸ δημιούργησαν. Ἀμοιβαῖο σεβασμὸ ὀνομάζω τὸν γάμο ἐκείνων πού θέλουν μιὰ τέτοια θέληση.

Ἄς εἶναι αὐτὸ τὸ νόημα κ' ἡ ἀλήθεια τοῦ γάμου σου. Μ' αὐτὸ πού οἱ ὑπερβολικὰ πολλοὶ ὀνομάζουν γάμο, οἱ περιττοί, — ἄχ, πῶς τ' ὀνομάζω ἐγώ;

Ἄχ, αὐτὴ ἡ φτώχεια τῆς ψυχῆς τῶν δύο! Ἄχ, αὐτὸς ὁ ρυθμὸς τῆς ψυχῆς τῶν δύο! Ἄχ, αὐτὴ ἡ ἀξιοθρήνητη τέρψη τῶν δύο!

Ὅλα αὐτὰ τὰ ὀνομάζουνε γάμο· καὶ λένε πῶς ὁ γάμος τους σφραγίστηκε στὸν οὐρανό.

Ἐ, λοιπόν, ἐμένα δὲ μ' ἀρέσει αὐτὸς ὁ οὐρανὸς τῶν περιττῶν! Ὅχι, δὲ μ' ἀρέσουν αὐτὰ τὰ ζῶα πού πιάστηκαν στὰ οὐράνια δίχτυα!

Μακριὰ ἀπὸ μένα κι ὁ Θεὸς πού ἔρχεται χωλαίνοντας γιὰ νὰ εὐλογήσει ὅ,τι δὲν ἔσμιξε.

Μὴ γελᾶτε γιὰ τέτοιους γάμους! Ποιὸ παιδί δὲ θά 'χε λόγο νὰ κλαίει γιὰ τοὺς γονεῖς του;

Ἄξιός μου φάνηκε ὁ ἄντρας αὐτὸς καὶ ὠριμος γιὰ τὸ νόημα τῆς γῆς: μὰ ὅταν εἶδα τὴ γυναίκα του, ἡ γῆ μου φάνηκε φρενοκομεῖο.

Ναί, θά 'θελα νὰ δονεῖται μὲ σπασμοὺς ἡ γῆ, ὅταν ζευγαρώνουν ἕνας ἅγιος μὲ μιὰ πάπια.

Τούτος δῶ ξεκίνησε σὰν ἥρωας κυνηγώντας ἀλήθειες καὶ στὸ τέλος ἔπιασε ἕνα μικρὸ, στολισμένο ψέμμα. Γάμο του τ' ὀνόμασε αὐτό.

Ἐκεῖνος ἐκεῖ ἦταν ἐπιφυλαχτικὸς στὶς σχέσεις του καὶ δύσκολος στὴν ἐκλογή του. Μὰ κατάστρεψε μιὰ γιὰ πάντα τὶς σχέσεις του: γάμο του τ' ὀνόμασε αὐτό.

Ἐκεῖνος ἐκεῖ γύρευε μιὰ δούλα μὲ τὶς ἀρετὲς ἐνὸς ἀγγέλου. Μὰ νὰ τον πού ἔγινε ξαφνικὰ ἡ δούλα μιᾶς γυναίκας, καὶ τώρα εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνει ἄγγελος ὁ ἴδιος.

Τώρα βρήκα προσεχτικούς ὄλους τοὺς ἀγοραστῆς, κι ὅλοι εἶχαν ὑποψιασμένα μάτια. Μὰ κι ὁ πιὸ ὑποψιασμένος ἀγοράζει τὴ γυναῖκα του καθαλλάρης.

Πολλὲς μικρὲς τρέλλες — αὐτὸ ὀνομάζετε ἔρωτα. Κι ὁ γάμος σας θάζει τέλος σὲ πολλὲς μικρὲς τρέλλες, σὺν Μιὰ μεγάλη ἀνοησία.

Ἡ ἀγάπη σας στὴ γυναῖκα καὶ τῆς γυναίκας ἢ ἀγάπη στὸν ἄντρα: ἄχ, νὰ 'ταν συμπάθεια, ἀλήθεια, γιὰ κρυμμένους Θεοὺς ποὺ ὑποφέρουν! Μὰ τίς πιὸ πολλὲς φορές πρόκειται γιὰ δυὸ ζῶα ποὺ συνεννοοῦνται.

Μὰ κι ὁ μεγαλύτερος ἔρωτάς σας δὲν εἶναι παρὰ μόνο ἓνα ἐκστατικὸ σύμβολο καὶ μιὰ ὀδυνηρὴ ζέση, Μιὰ λαμπάδα εἶναι ποὺ πρέπει νὰ σὰς φωτίζει σὲ πιὸ ψηλοὺς δρόμους.

Κάποτε πρέπει ν' ἀγαπήσετε πέρα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ σας! Μάθετε πρῶτα, λοιπὸν, ν' ἀγαπᾶτε! Καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ πιῆτε τὸ πικρὸ ποτήρι τῆς ἀγάπης σας.

Καὶ στῆς μεγαλύτερης ἀγάπης τὸ ποτήρι ὑπάρχει πίκρα: ἔτσι γεννιέται ὁ πόθος γιὰ τὸν ὑπεράνθρωπο, ἔτσι γεννιέται μέσα σου ἡ δίψα, δημιουργέ!

Δίψα τοῦ δημιουργοῦ, σαῖτα κ' ἐπιθυμία γιὰ τὸν ὑπεράνθρωπο: πέ μου, ἀδελφέ μου, αὐτὴ 'ναι ἡ θέλησή σου γιὰ γάμο;

Μιὰ τέτοια θέληση κ' ἓνας τέτοιος γάμος εἶναι ἔγγραφο γιὰ μένα.

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΗΘΕΛΗΜΕΝΟ ΘΑΝΑΤΟ

ΠΟΛΛΟΙ πεθαίνουν πολὺ ἀργά, καὶ μερικοὶ πεθαίνουν πολὺ νωρίς. Ἀκόμα ἤχει παράξενα ἢ θεωρία, «πέθανε στὴν ὥρα σου!»

Πέθανε στὴν ὥρα σου: ἔτσι διδάσκει ὁ Ζαρατούστρα.

Φυσικά, ὅποιος δὲν ἔζησε ποτὲ στὴν ὥρα του, πῶς θὰ μποροῦσε νὰ πεθάνει ποτὲ στὴν ὥρα του; Νὰ 'ταν δυνατόν, ἀλήθεια, νὰ μὴν εἶχε γεννηθεῖ ποτέ! — Ἔτσι συμβουλεύω τοὺς περιττοὺς.

Μὰ κ' οἱ περιττοὶ κάνουν ἀκόμη τοὺς σπουδαίους μὲ τὸ θάνατό τους, ἀκόμη καὶ τὸ πιὸ κούφιο καρῦδι θέλει νὰ τὸ σπᾶσουν.

Ὅλοι ὀνομάζουνε σπουδαῖο τὸ θάνατο: μὰ ὁ θάνατος δὲν εἶναι ἀκόμα πανηγύρι. Ἀκόμα δὲν ἔμαθαν οἱ ἄνθρωποι πῶς νὰ καθυγιαστούν τὶς πιὸ ὠραίες γιορτές.

Σὰς δείχνω τὸν τελεσιουργὸ θάνατο, ποὺ γίνεται κεντρὶ καὶ τάξιμο στοὺς ζωντανούς.

Τὸν θάνατό του πεθαίνει ὁ τελεσιουργός, νικητής, κυκλωμένος ἀπὸ ἀνθρώπους γιομάτους ἐλπίδα κ' ὑποσχέσεις.

Ἔτσι θὰ 'πρεπε νὰ μαθαίνει νὰ πεθάνει κανεὶς: καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ δίδεται γιορτὴ ἐκεῖ ποὺ ἓνας τέτοιος ἔτοιμοθάνατος δὲν καθυγίασε τοὺς ὄρκους τῶν ζωντανῶν!

Τὸ νὰ πεθαίνει ἔτσι κανεὶς εἶναι τὸ καλύτερο: μὰ τὸ δεύτερο

εἶναι: νὰ πεθαίνεις ἀγωνιζόμενος καὶ νὰ παραδίδεις μιὰ μεγάλη ψυχὴ.

Μὰ γιὰ τὸν ἀγωνιζόμενο καὶ γιὰ τὸν νικητὴ εἶναι μισητὸς ὁ τριζοδόντης θάνατός σας, ποὺ προβαίνει γλιστρώντας σὰν κλέφτης — μὰ ποὺ ἔρχεται σὰν ἀφέντης.

Σᾶς ἐγκωμιάζω τὸν θάνατό μου, τὸν ἠθελημένο θάνατο, αὐτὸν ποὺ μοῦ ἔρχεται, γιὰτὶ θέλω.

Καὶ πότε θὰ θέλω; — Ὅποιος ἔχει ἕναν σκοπὸ κ' ἕναν κληρονόμο, αὐτὸς θέλει τὸν θάνατο στὴν ὥρα του γιὰ χάρη τοῦ σκοποῦ του καὶ τοῦ κληρονόμου του.

Κι ἀπὸ σεβασμὸ μπροστὰ στὸν σκοπὸ του καὶ στὸν κληρονόμο του δὲ θὰ κρεμάσει πιά ἀλύγιστα στέφανα στὸ ἱερὸ τῆς ζωῆς.

Ἀληθινά, δὲ θέλω νὰ μοιάζω μὲ τοὺς οὐκοινοπλέχτες: τριβοῦν τὰ νήματά τους τοῦ μακροῦς κ' οἱ ἴδιοι κάνουνε πάντα πρὸς τὰ πίσω.

Μερικοὶ ἐπίσης παραγερνοῦνε γιὰ τὶς ἀλήθειες καὶ τὶς νίκες τους· ἕνα ξεδοντιασμένο στόμα δὲν ἔχει πιά τὸ δικαίωμα νὰ λέει κάθε ἀλήθεια.

Κ' ἐκεῖνος ποὺ θέλει ν' ἀποχτήσῃ φήμη, πρέπει ν' ἀποχαιρετήσῃ ἔγκαιρα τὶς τιμὲς καὶ νὰ μάθει τὴ δύσκολη τέχνη νὰ φεύγει τὴν κατάλληλη ὥρα.

Πρέπει νὰ πάψεις ν' ἀφήνεις νὰ σὲ τρῶνε, ὅταν θὰ ἔχεις μεγαλύτερη γευστικότητα: αὐτὸ τὸ ξέρουν ἐκεῖνοι ποὺ θέλουν ν' ἀγαπιῶνται γιὰ πολὺν καιρὸ.

Ἐπάρχουν ξυνόμηλα, φυσικά, ποὺ ἡ κλῆρὰ τους θέλει νὰ περιμένουν ἴσαμε τὴν τελευταία μέρα τοῦ φθινόπωρου: καὶ ταυτόχρονα ὠριμάζουν, κιτρινίζουν καὶ μαραγκιάζουν.

Σ' ἄλλους γερνᾶ πρῶτα ἡ καρδιὰ καὶ σ' ἄλλους τὸ πνεῦμα. Καὶ μερικοὶ εἶναι γέροι κιόλας στὰ νειάτα τους: μὰ ὅποιος ἀργεῖ νὰ γεράσει διατηρεῖται πολλὰ χρόνια νέος.

Σὲ μερικοὺς μαραγκιάζει ἡ ζωὴ: ἕνα φαρμακερὸ σκουλήκι τοὺς τρῶει τὴν καρδιά. Ἄς κοιτάξουν, τουλάχιστον, πῶς νὰ πεθάνουν καλύτερα.

Μερικοὶ δὲ γλυκαίνουν ποτέ, σαπίζουνε μέσα στὸ καλοκαίρι κιόλας. Δειλία εἶναι αὐτὸ ποὺ τοὺς συγκρατεῖ ἀκόμα στὸ κλαδί τους.

Πάρα πολλοὶ ζοῦνε καὶ πάρα πολὺ κρέμονται στὰ κλαδιά τους. Νὰ γινότανε νὰ ἴρθῃ μιὰ θύελλα νὰ τινάξῃ ὅλους αὐτοὺς τοὺς σάπιους καὶ σκουληκιασμένους ἀπὸ τὸ δέντρο!

Νὰ γινότανε νὰ ἴρθουν οἱ ἱεροκήρυκες τοῦ γρήγορου θανάτου! Αὐτοὶ μοῦ φαίνεται θὰ ἴσαν οἱ ἀληθινὲς θύελλες κ' οἱ ἀληθينوὶ ραβδιστὲς τοῦ δέντρου τῆς ζωῆς! Μὰ δὲν ἀκούω νὰ κηρύσσουν παρὰ μόνο τὸν ἀργὸ θάνατο καὶ τὴν ὑπομονὴ μ' ὅλα τὰ «γῆινα».

Ἄχ, κηρύσσετε τὴν ὑπομονὴ μὲ τὰ γῆινα; Μὰ τὸ γῆινο εἶ-

ναι αυτό που έχει πάρα πολλή ύπομονή μαζί σας, βλασφημόστομοι!

Ἀληθινά, πάρα πολὺ νωρὶς πέθανε ἐκεῖνος ὁ Ἑβραῖος, ποὺ τιμοῦν οἱ ἱεροκήρυκες τοῦ ἀργοῦ θανάτου: καὶ γιὰ πολλοὺς ἔγινε ἀπὸ τότε μοιραῖο τ' ὑπὲρ πάρα πολὺ νωρὶς πέθανε.

Μόνο τὰ δάκρυα καὶ τὴ βαριοκαρδιωσύνη τοῦ Ἑβραίου γνώρισε, καθὼς καὶ τὸ μῖσος τῶν καλῶν καὶ τῶν δικαίων, — ὁ Ἑβραῖος Ἰησοῦς: γι' αὐτὸ πόθησε ξαφνικὰ νὰ πεθάνει.

Ἄς ἔμμενε ἀκόμα στὴν ἔρημο καὶ μακριὰ ἀπὸ τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς δίκαιους! Ἴσως ἔτσι νὰ μάθαινε νὰ ζεῖ καὶ νὰ μάθαινε ν' ἀγαπᾷ τὴ γῆ — καὶ τὸ γέλιο μαζί!

Πιστέψετε με, ἀδελφοί μου! Πέθανε πολὺ νωρὶς: ὁ ἴδιος αὐτὸς θ' ἀπαρνιότανε τὴ διδασκαλία του ἂν ἔφτανε στὴν ἡλικία μου! Ἦταν ἀρκετὰ εὐγενὴς ὥστε νὰ φτάσει σ' αὐτὴ τὴν ἀπάρνηση!

Μὰ δὲν εἶχεν ἀκόμα ὠριμάσει. Ἀνώριμος ἀγαπᾷ ὁ νέος, κι ἀνώριμος μισεῖ καὶ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴ γῆ. Ἡ ψυχὴ του κ' οἱ φτερούγες τοῦ πνεύματός του εἶναι δεμένες ἀκόμη καὶ βαριές.

Μὰ μέσα στὸν ἄντρα ὑπάρχει πιὸ πολὺ παιδὶ παρ' ὅσο στὸν νέο, καὶ λιγώτερη βαριοκαρδιωσύνη: γι' αὐτὸ καταλαβαίνει ἀπὸ θάνατο καὶ ζωὴ.

Ἐλεύθερος γιὰ τὸ θάνατο κ' ἐλεύθερος στὸ θάνατο, ἓνας ἅγιος ἀρνητής, ὅταν δὲν ὑπάρχει πιὰ καιρὸς γιὰ τὸ Ναί: ἔτσι καταλαβαίνει τὸ θάνατο καὶ τὴ ζωὴ.

Ὁ θάνατός σας ἄς μὴν εἶναι βλαστήμια γιὰ ἄνθρωπο καὶ γῆ, φίλοι μου: αὐτὸ ζητῶ ἀπὸ τὰ μέλη τῆς ψυχῆς σας.

Τὸ πνεῦμα σας καὶ ἡ ἀρετὴ σας πρέπει νὰ λάμπουν καὶ στὸν θάνατό σας ἀκόμα, σὰν τὸ βραδινὸ κοκκίνισμα γύρω ἀπὸ τὴ γῆ: διαφορετικὰ ὁ θάνατός σας θά ᾖ κακός.

Ἔτσι θέλω νὰ πεθάνω κι ὁ ἴδιος, γιὰ ν' ἀγαπήσετε περισσότερο τὴ γῆ γιὰ χάρη μου: καὶ θέλω νὰ ξαναγίνω γῆ, γιὰ νὰ βρῶ ἀνάπαυση σ' Αὐτὴν ποὺ μὲ γέννησε.

Ἀληθινά, ἓναν σκοπὸ εἶχε ὁ Ζαρατούστρα, ἔρριξε τὴ μπάλλα του: ἐσεῖς φίλοι μου γίνατε οἱ κληρονόμοι τοῦ σκοποῦ μου, σὲ σᾶς ρίχνω τὴ χρυσὴ μπάλλα μου.

Πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλα μ' ἀρέσει νὰ σᾶς βλέπω, φίλοι μου, νὰ ρίχνετε τὴ χρυσὴ μπάλλα! Κ' ἔτσι κοντοστέκομαι ἀκόμα λίγο ἀπάνω στὴ γῆ: συμπαθήσατέ μου τὸ αὐτό!

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΩΡΙΖΟΥΣΑ ΑΡΕΤΗ

ΟΤΑΝ ὁ Ζαρατούστρα ἀποχαιρέτησε τὴν πολιτείαν, ποὺ τῆς εἶχε δώσει τὴν καρδιά του καὶ ποὺ τὸ ὄνομά της ἦταν «Ἡ Παρδαλὴ Γελάδα» — πολλοὶ ἀπὸ τοὺς αὐτονομαζόμενους μαθητὲς του τὸν ἀκολούθησαν καὶ τὸν συνοδέψανε. Ἔτσι φτάσανε σ' ἓνα σταμ-

ροδρόμι: τότε τούς εἶπε ὁ Ζαρατούστρα πὼς ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἤθελε νὰ προχωρήσει μόνος του· γιατί ἔταν ἕνας φιλέρημος περιπατητής. Μὰ οἱ μαθητές του τοῦ πρόσφεραν σ' ἀποχαιρετισμὸ ἕνα μπαστούνι, ποὺ ἡ χρυσὴ λαβὴ του παρίστανε ἕναν ὄφι τυλιγμένο γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ὁ Ζαρατούστρα χάρηκε γιὰ τὸ μπαστούνι κι ἀκούμπησε πάνω του· ὕστερα μίλησεν ἔτσι στοὺς μαθητές του:

Πῆτε μου, ἀλήθεια: πὼς ἔγινε νὰ θεωρεῖται τὸ χρυσάφι ἡ μεγαλύτερη ἀξία; Ἐπειδὴ ἔναι σπάνιο κι ἀνώφελο καὶ λαμπερὸ καὶ μὲ ἀπαλὴ λάμψη· πάντα χαρίζεται.

Μόνον σὰ σύμβολο τῆς ὑψηλότερης ἀρετῆς ἔφτασε τὸ χρυσάφι νὰ θεωρεῖται ἡ μεγαλύτερη ἀξία. Σὰν χρυσάφι λάμπει τὸ βλέμμα τοῦ δωρητῆ. Τοῦ χρυσαφιοῦ ἡ λάμψη σφραγίζει τὴν εἰρήνη ἀνάμεσα σ' ἥλιο καὶ φεγγάρι.

Σπάνια εἶναι κι ἀνώφελη ἡ πιὸ ὑψηλὴ ἀρετὴ, λαμπερὴ ἔναι καὶ ἀπαλὴ ἔχει λάμψη: μιὰ δωρίζουσα ἀρετὴ εἶναι ἡ πιὸ ὑψηλὴ ἀρετὴ.

Ἀληθινά, σὰς ἐννοῶ, μαθητές μου· λαχταρᾶτε, ὅπως ἐγώ, τὴν ἀρετὴ ποὺ δωρίζει. Τί κοινὸ ἔχετε σεῖς μὲ τὶς γάτες καὶ μὲ τοὺς λύκους;

Ἡ δίψα σας εἶναι πὼς νὰ γίνετε θυσία καὶ προσφορὰ οἱ ἴδιοι ἐσεῖς: καὶ γι' αὐτὸ διψᾶτε νὰ σωριάσετε ὅλα τὰ πλούτη μέσα στὴν ψυχὴ σας.

Ἀξεδίψαστα λαχταρᾶ ἡ ψυχὴ σας θησαυροὺς καὶ στολίδια, γιατί ἡ ἀρετὴ σας εἶναι ἀξεδίψαστη στὸ νὰ θέλει νὰ δωρίζει.

Σπρώχνετε ὅλα τὰ πράγματα πρὸς τὸ μέρος σας καὶ μέσα σας, γιὰ νὰ ξανατρέξουν ἀπὸ τὴν πηγὴ σας σὰν δῶρα τῆς ἀγάπης σας.

Ἀληθινά, μιὰ τέτοια ἀγάπη ποὺ δωρίζει πρέπει νὰ γίνῃ ὁ ληστής ὅλων τῶν ἀξιών· μὰ ἐγὼ τὸν ἐγωϊσμὸν αὐτὸν ὀνομάζω ὑγιὴ καὶ ἅγιο.

Ἐπάρχει ἕνας ἄλλος ἐγωϊσμὸς, πάρα πολὺ φτωχὸς, πειναλέος, ποὺ πάντα θέλει νὰ κλέβει, ὁ ἐγωϊσμὸς τῶν ἀρρώστων, ὁ ἄρρωστος ἐγωϊσμὸς.

Μὲ τὸ μάτι τοῦ κλέφτη κοιτάζει ὁ,τι λάμπει· μὲ τὴν ἀπληστία τῆς πείνας κοιτάζει ἐκεῖνον ποὺ ἔχει νὰ φάει πλούσια· καὶ πάντα γλιστρᾶ γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι τῶν δωρητῶν.

Ἀρρώστια ἐκφράζει μιὰ τέτοια ἐπιθυμία κι ἀθώρητο ξεπεσμό· ἄρρωστο κορμὶ φανερώνει ἡ κλέφτικη ἀπληστία αὐτοῦ τοῦ ἐγωϊσμοῦ.

Πῆτε μου, ἀδελφοί μου: τί θεωροῦμε σὰν κακὸ καὶ σὰν κάκιστο; Ὁ ξεπεσμὸς δὲν εἶναι αὐτό; — Καὶ πάντα φυναντοῦμε τὸν ξεπεσμό, ὅπου λείπει ἡ δωρίζουσα ψυχὴ.

Ὁ δρόμος μας πάει πρὸς τὰ πάνω, ἀπὸ τὸ εἶδος στὸ ὑπὲρ-εἶδος. Ἀλλ' ἀνατριχιάζουμε ὅταν ἀκούμε τὸ ξεπεσμένο φρόνημα ποὺ λέει: «ὅλα γιὰ μένα.»

Πρὸς τὰ πάνω πετᾶ τὸ φρόνημά μας: ἔτσι γίνεται σύμβολο τοῦ κορμιοῦ μας, μιᾶς ἀνύψωσης σύμβολο. Τέτοιων ἀνυψώσεων σύμβολα εἶναι τὰ ὀνόματα τῶν ἀρετῶν.

Ἔτσι πάει τὸ κορμὶ μέσα ἀπὸ τὴν Ἱστορία: γιγνόμενο καὶ ἀγωνιζόμενο. Καὶ τὸ πνεῦμα — τί ἔναι τὸ πνεῦμα γιὰ τὸ σῶμα; Ὁ κήρυκας, ὁ σύντροφος κι ὁ ἀντίλαλος τῶν ἀγώνων του καὶ τῶν νικῶν του.

Σύμβολα εἶναι ὅλα τὰ ὀνόματα τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ: δὲν μιλοῦνε, νεύουνε μόνο. Εἶναι τρελλὸς αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ μάθει ἀπ' αὐτά.

Προσέχετε, ἀδελφοί μου, ἐκεῖνες τὶς στιγμὲς ποὺ τὸ πνεῦμα σας θέλει νὰ μιλήσει μὲ σύμβολα: ἐκεῖ βρίσκεται ἡ ἀρχὴ τῆς ἀρετῆς σας.

Ἰψώνεται τότε τὸ κορμὶ σας κι ἀνασταίνεται ἀποσπᾶ τὸ πνεῦμα ἀπὸ τὴν ἐκστασὴ του, γιὰ νὰ γίνῃ δημιουργὸς καὶ διατιμητῆς καὶ ἐραστῆς καὶ εὐεργέτης ὄλων τῶν πραγμάτων.

Ὅταν ἡ καρδιά σας θράζει καὶ φουσκώνει, τοῦ ποταμοῦ ὅμοια, εὐλογία καὶ κίνδυνος γιὰ τοὺς παρόχθιους: αὐτὸ ἔναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀρετῆς σας.

Ὅταν ἔχετε ὑψωθεῖ πάνω ἀπὸ τὸν ἔπαινο καὶ τὴ μομφή, κ' ἡ θέλησή σας θέλει νὰ ἐπιβληθεῖ σ' ὅλα τὰ πράγματα, σὰν τὴ θέληση ἐνὸς ἐραστῆ: αὐτὸ ἔναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀρετῆς σας.

Ὅταν περιφρονῆτε τὸ Εὐχάριστο καὶ τὸ μαλακὸ κρεβάτι, καὶ μπορεῖτε νὰ πλαγιάζετε ὄχι πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ μαλακὸ στρώμα σας: αὐτὸ ἔναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀρετῆς σας.

Ὅταν εἴσαστε ὁ θέλων μιᾶς θέλησης, καὶ τὴν ἀλλαγὴ αὐτὴ κάθε θλίψης ἀναγκαιότητα τὴν ὀνομάζετε: αὐτὸ ἔναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀρετῆς σας.

Ἐνα καινούργιο Καλὸ καὶ Κακὸ εἶναι ἡ ἀρετὴ σας, ἀληθινά! Ἐνα νέο βαθὺ κελάρυσμα καὶ μιᾶς νέας πηγῆς φωνή, ἀληθινά!

Δύναμη εἶναι ἡ καινούργια ἀρετὴ αὐτὴ: μιὰ κυρίαρχη σκέψη εἶναι, καὶ μιὰ ἐξυπνη ψυχὴ γύρω της: Ἐνας χρυσὸς ἥλιος, καὶ γύρω του ὁ ὄφιν τῆς γνώσεως.

2

ΣΤΟ σημεῖο αὐτὸ ὁ Ζαρατούστρα σῶπασε μιὰ στιγμὴ καὶ κοίταξε μὲ ἀγάπη τοὺς μαθητῆς του. Ὑστερα συνέχισε τὴν ὁμιλία του: — καὶ ἡ φωνὴ του εἶχε ἀλλάξει.

Μείνετε πιστοὶ στὴ γῆ, ἀδελφοί μου, μὲ τὴν δύναμη τῆς ἀρετῆς σας! Ἡ δωρίζουσα ἀγάπη σας καὶ ἡ γνώση σας ἄς ὑπηρετήσουν τὸ νόημα τῆς γῆς! Ἔτσι σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς ἐξορκίζω.

Μὴ τὴν ἀφήνετε νὰ πετᾶ μακριὰ ἀπὸ τὸ γῆινο καὶ μὲ τὶς φτεροῦγες της νὰ χτυπᾶ πάνω στοὺς αἰώνιους τοίχους! Ἄχ, πάνω τα ὑπήρχανε πολλὲς ἀρετὲς ποὺ ξεστρατίζανε!

Ξαναφέρετε, ὅπως ἐγώ, τὴν ξεστρατισμένη ἀρετὴ πίσω στὴ γῆ — ναί, πίσω στὸ κορμὶ καὶ στὴ ζωὴ: γιὰ νὰ δώσει στὴ γῆ τὸ νόημα τῆς, ἓνα ἀνθρώπινο νόημα!

Χιλιόμορφα ξεστράτισε καὶ στραβόπιασε ὡς τὰ τώρα τόσο τὸ πνεῦμα ὅσο κ' ἡ ἀρετὴ. Ἄχ, στὸ κορμὶ μας κατοικεῖ καὶ τώρα ἀκόμη αὐτὴ ἡ πλάνη κι αὐτὸ τὸ σφαλερὸ πιάσιμο: κορμὶ καὶ θέληση ἔγιναν σὲ μᾶς.

Χιλιόμορφα πειραματίστηκε καὶ παραπλανήθηκε ὡς τὰ τώρα τόσο τὸ πνεῦμα ὅσο κ' ἡ ἀρετὴ. Ναί, ἓνα πείραμα ὑπῆρξεν ὁ ἄνθρωπος. Ἄχ, πολλὴ ἀμάθεια καὶ πλάνη ἔγιναν κορμὶ σὲ μᾶς!

Ὅχι μόνον τὸ λογικὸ χιλιετηρίδων — μὰ κ' ἡ τρέλλα τους ξέσπασε μέσα μας. Εἶναι ἐπικίνδυνον τὸ νὰ 'ναι κληρονόμος κανεὶς.

Ἄκόμα ἀγωνιζόμαστε βῆμα τὸ βῆμα μὲ τὴ Γιγάντισσα Σύμπτωση, κι ὡς τὰ τώρα ἀκόμα πάνω ἀπ' ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα δέσποζε ἡ ἀνοησία, ἡ Δίχως - Νόημα.

Τὸ πνεῦμα σας καὶ ἡ ἀρετὴ σας ἄς ὑπηρετήσουν τὸ νόημα τῆς γῆς, ἀδελφοί μου: κι ἄς θεσπιστεῖ ἀπὸ σᾶς μιὰ καινούργια ἀξία ὅλων τῶν πραγμάτων! Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ 'σαστε ἀγωνιστές! Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ 'σαστε δημιουργοί!

Τὸ κορμὶ ἀγωνίζεται γνωρίζοντας· ὑψώνεται πειραματιζόμενο μὲ τὴ γνώση· στὸν γνωρίζοντα ἀγιάζονται ὅλα τὰ ἐνστικτα· στὸν ὑψωνόμενο ἡ ψυχὴ εὐθυμεῖ.

Βοήθησε τὸν ἑαυτὸ σου, γιατρέ: ἔτσι βοηθᾶς καὶ τοὺς ἀρρώστους σου ἐπίσης. Ἡ καλύτερὴ του βοήθεια ἄς εἶναι τὸ νὰ βλέπει μὲ τὰ μάτια του ἐκεῖνον ποὺ γιατρεύεται μόνος του.

Χίλια μονοπάτια ὑπάρχουνε, ποὺ δὲν πατηθήκανε ποτὲ ὡς τὰ τώρα, χίλιες ὑγεῖες καὶ κρυμένα νησιὰ τῆς ζωῆς. Ἄνεξάντλητοι κι ἀναποκάλυπτοι εἶναι ἀκόμα καὶ τώρα ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ γῆ τῶν ἀνθρώπων.

Ἄγρυπνᾶτε κι ἀκρουμάζεστε, ὦ ἐρημίτες! Ἀπὸ τὸ μέλλον ἔρχονται ἄνεμοι μὲ κρυφὰ φτεροκοπήματα· κ' ἓνα λεπτὸ αὐτὶ ἀπαιτεῖ ἡ καλὴ ἀγγελία.

Σημερινοὶ ἐρημίτες, ποὺ ζῆτε ἀπομονωμένοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους, μιὰ μέρα θὰ γίνετε ὀλόκληρος λαός: ἀπὸ σᾶς ποὺ διαλέξατε τὸν ἑαυτὸ σας, θὰ γεννηθεῖ μιὰ μέρα ἓνας διαλεχτὸς λαός: — κι ἀπ' αὐτὸν τὸ λαὸ ὁ ὑπεράνθρωπος.

Ἀληθινά, ἓνας τόπος ἀνάρρωσης πρέπει νὰ γίνεῖ ἀκόμα ἡ γῆ! Ἀπὸ τώρα κιόλας τὴν τριγυρίζει ἓνα νέο ἄρωμα, ποὺ φέρνει τὴ θεραπεία, — καὶ μιὰ νέα ἐλπίδα!

3

ΟΤΑΝ ὁ Ζαρατούστρα εἶπε τὰ λόγια αὐτά, σῶπασε, σὰν ἓνας, ποὺ δὲν εἶχε πεῖ τὴν τελευταία του λέξη: γιὰ ὦρα κυμάτισε τὸ μπαστούνι στὸ χέρι του διστάζοντας. Στὸ τέλος μίλησεν ἔτσι: — κ' ἡ φωνὴ του εἶχε ἀλλάξει.

Τώρα θὰ πάω μόνος μου, μαθητές μου! Καὶ σεῖς θὰ φύγετε τώρα καὶ μόνοι σας! Ἔτσι τὸ θέλω.

Ἀληθινά, σὰς συμβουλεύω: φύγετε μακριά μου καὶ φυλαχτήτε ἀπὸ τὸν Ζαρατούστρα! Κάτι πιὸ πολὺ ἀκόμα: ντραπήτε ἐξ αἰτίας του! Μπορεῖ καὶ νὰ σὰς ἐξαπάτησε.

Ὁ ἄνθρωπος τῆς γνώσης δὲν πρέπει ν' ἀγαπᾶ μόνο τοὺς ἐχθρούς του, παρὰ καὶ νὰ μπορεῖ νὰ μισεῖ τοὺς φίλους του.

Δύσκολα συγχωρεῖ κανεὶς στὸν δάσκαλο τ' ὅτι μένει πάντα ἕνας μαθητής. Καὶ γιατί δὲ θὰ θελήσετε νὰ μαθήσετε τὸ στεφάνι μου;

Μὲ σέβεστε· μὰ τί θὰ γίνει τῆς μέρας κείνης ποὺ ὁ σεβασμὸς σας γιὰ μένα δὲ θὰ ὑπάρχει πιά; Φυλαχτήτε μὴ σὰς σκοτώσει ἕνα ἄγαλμα!

Λέτε πὼς πιστεύετε στὸν Ζαρατούστρα; Μὰ τί τὸν ἐνδιαφέρει τὸν Ζαρατούστρα! Εἶστε οἱ πιστοὶ μου: μὰ τί σημασία ἔχουν ὅλοι οἱ πιστοὶ!

Ἀκόμη δὲν ἀναζητήσατε τὸν ἑαυτὸ σας: τότε μὲ βρήκατε. Ἔτσι κάνουν ὅλοι οἱ πιστοὶ· γι' αὐτὸ ἔχει τόσο λίγη σημασία κάθε πίστη.

Τώρα σὰς καλῶ νὰ μὲ χάσετε καὶ νὰ βρῆτε τὸν ἑαυτὸ σας· καὶ μόνον ὅταν θὰ μ' ἔχετε ὅλοι ἀπαρνηθεῖ, θὰ ξαναγυρίσω πάλι κοντά σας.

Ἀληθινά, μὲ ἄλλα μάτια, ἀδελφοί μου, θ' ἀναζητήσω τότε τοὺς Χαμένους μου· μὲ μιὰ ἄλλην ἀγάπη θὰ σὰς ἀγαπήσω τότε.

Καὶ μιὰ μέρα θὰ ἔχετε γίνει φίλοι μου καὶ θὰ ἴσαστε τὰ παιδιὰ Μιᾶς ἐλπίδας: τότε θὰ ξαναβρίσκομαι γιὰ τρίτη φορὰ κοντά σας, γιὰ νὰ γιορτάσω μαζί σας τὸ μεγάλο μεσημέρι.

Καὶ τὸ μεγάλο μεσημέρι θὰ ἴναι ὅταν ὁ ἄνθρωπος θὰ στέκεται στὴ μέση τῆς πορείας του, ἀναμεσῆς ζώου κ' ὑπεράνθρωπου καὶ θὰ γιορτάσει τὸν δρόμο του πρὸς τὴν δύση σὰν τὴν ὑψηλότερη ἐλπίδα του: γιατί ἴναι ὁ δρόμος πρὸς ἕνα καινούργιο πρῶι.

Καὶ τότε αὐτὸς ποὺ θὰ χάνεται θὰ εὐλογῆσει τὸν ἑαυτὸ του, γιατί θὰ ἴναι ἕνας ποὺ θὰ περνᾶ ἀντίπερα· καὶ ὁ ἥλιος τῆς γνώσης του θὰ μεσουρανεῖ πάνωθ' αὐτοῦ.

«Ὅλοι οἱ θεοὶ πέθαναν: τώρα θέλουμε νὰ ζήσει ὁ ὑπεράνθρωπος» — αὐτὸ ἄς εἶναι μιὰ μέρα, τὸ μεγάλο μεσημέρι, ἡ τελευταία μας θέληση!

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.